

RECENZJE, OMÓWIENIA, NOTY

Čepovský poutník Igor Fic¹

Motto:

*Nejde o místo, jde o to, jaké jsou stezky
tvého života a chodníky tvého srdce.*

(I. Fic)

Básnickou esej *Vypalování stařiny* s podtitulem *Rozprava o zemi, pouti a poezii* vydalo nakladatelství Trigon v roce 2015. Igor Fic je literární historik, kritik, editor a vysokoškolský pedagog. Disertační práci na téma *Výklad jednoho obrazu (Příspěvek k teorii vnímání básnického obrazu v barokní literatuře)* obhájil v roce 1996 na FF MU v Brně. Podílel se na redakční a editorské činnosti několika literárních revue a nakladatelství. Pracoval jako šéfredaktor časopisu „Host“ (1992–1995), ve stejné době byl členem redakčních rad časopisů „Proglas“ a „Souvislosti“. Působil také jako externí spolupracovník „Studentských listů“ a „Lidových novin“. V současnosti se zabývá vlivem barokní literatury na poezii 20. století. Věnuje se činnosti Jana Zahradníčka v časopise „Akord“. V roce 2008 obhájil habilitační práci na téma *Interpretace a analýza vybraných básnických děl Zeno Kaprála, Jiřího Veselského a Jiřího Kuběny*. Je autorem monografie *Kroměříž literární: výběrový místopis města Kroměříže* (2000) a monografické studie *Interpretace a analýza vybraných děl Jiřího Veselského* (2013).

Ficovu knihu *Vypalování stařiny* můžeme řádně zařadit k básnické esaji, je dedikována básníkovi Jaroslavu Eriku Fričovi. Je prací polytematickou. Leitmotivem celé knihy je motiv pouti. Autor je máchovsko-čepovským poutníkem, putuje sám, nebo s přáteli z Hostýna na Svatou Horu. Čtenář má možnost se seznámit s různými místy Čech, která sehrála nejen v době Ficovy pouti klíčovou úlohu (Beňov, Prostějov, Plumlov, Protivanov, Boskovice, Kunštát, Havlíčkův Brod, Lipnice, Pernštejn, Zelená Hora aj.). Pisatel ve své knize prezentuje dvojí pohled na pouť – na straně jedné se seznamujeme s konkrétním autorovým putováním v prostoru a v čase, na straně druhé má pouť symbolickou platnost – je zobrazena jako ťívotaběh každého jedince, jenž je ohraničen lidským narozením a smrtí. Proto s autorem putují všichni ťívi i mrtví členové jeho rodu, s nimiž rozmlouvá. Recipient textu má možnost díky teologic-

¹ Igor Fic, *Vypalování stařiny: Rozprava o zemi, pouti a poezii*, Praha: Trigon 2015, 139 s. ISBN 978–80–87908–05–1.

kému výkladu, díky koncepci „communio sanctorum“ se seznámit s podrobnou genealogií Ficovy rodiny.

Pouť je pro autora něčím přirozeným, ťívotně důležitým, co ho formuje od dětství, je velkým duchovním darem. „Odvykli jsme chodit na pouti, přitom naši předkové vnímali pouť jako samozřejmost. V dětství jsem slýchal, jak moje prabába Růžena chodila na jednodenní pouť na Vranov do Brna a moji maminku, svou vnučku, brala s sebou“. „Měli bychom se vydat na pouť: ne z pocitu odpovědnosti, ne proto, ťe chceme vykonat nějaký úkon. Prostě proto, ťe je to přirozené, jako je přirozená oběť“. Pouť je rovněž časem ztišení, niterné meditace, sebereflexe, reflexe o ťívotě a tvorbě, o lidské identitě, o pokoře, o dobru a zlu ve světě. Igor Fic si v průběhu svého putování uvědomuje nejen smysl samotné pouti, ale i smysl plnohodnotného ťívota. „Přiznat sám sebe je otázka odvahy. Její největší mírou je zabít sám sebe; vykořenit to staré, stereotypní zlo porostlé naším ťívotem tak mocně, ať se lpění na ťívotě rovná nerefléktované identifikaci se zlem... A přitom jsme stále vedeni! Přiznat sám sebe před Bohem je otázka prosté nutnosti... Chválit a děkovat znamená sdílet se a být vděčný. Vděčnost je paměť srdce“. Na konci své pouti se Fic zamýšlí nad smyslem samotného putování. „Smutek uvědomuje, zoufalství ničí. Evino jablko, Pandořina skříňka a Job. Variace na stejné téma. Pořád je to svět, který pro nás Bůh stvořil, abychom v něm ťíli. To je smysl pouti... Pouť není ukončena jinak než ve spáse a v ní nelze ani doufat. Jen věřit. I proto chodíme na pouť několikrát a třeba jen pro zastavení na cestě. JE SPOUSTA CEST, ALE POUŤ JE JEN JEDNA“. Ficova cesta, pouť, má symbolickou platnost, je spojena s přítomností, minulostí i budoucností, má duchovní charakter, stává se autorovou kříťovou cestou. „Kříťová cesta je obrazem našeho ťívota a bylo by dobré nějakou projít vťdycky jednou za rok. Naučit se zastavení; každý z nás během cesty upadne, klesne, ...kaťdý pozná Šimona z Cyreny či Kyrény, stejně jako Veroniku... A kaťdý z nás bude nahý, zostuzený, bezbranný a poníťený, o kaťdý cucek a cár našich hader a našeho ťěla se bude hrát v kostky, jen tak, z plezíru...“

V celé knize Igora Fice *Vypalování stařiny* vidíme autorovu fascinaci barokem, barokním vnímáním světa, posledními věcmi člověka. Spisovatel podává obraz dvojí podoby smrti, jeť je příznačná pro baroko. Smrt je zobrazena s naturalistickými detaily jako trest, jako hrůzný zánik lidského ťívota i jako milost, jako vytouťený cíl lidské duše na její cestě k Bohu. Fic se přiklání k druhému, ke křesťanskému pohledu na umírání a smrt. Proto je mu blízký Kalistův pohled na dějinnou epochu baroka. „Kalista nerozprávi o místě ani o době, ale o duši a o srdci, o určujícím vnitřním principu všeho směřování umění, poezie a díla“. Vycházeje rovněž z pohledu Zdeňka Kalisty na české baroko, autor tvrdí, ťe tvář české krajiny má barokní ráz. Tuto skutečnost si uvědomuje při své pouti – vidí cesty, jeť jsou lemovány Boťími mukami, kříťí a kapličkami.

K dalším důležitým tématům knihy patří informace o kulturním dění (literatuře, hudbě a výtvarném umění), o Ficových literárních láskách, o autorech, kteří literárního historika silně ovlivnili a zasvětili ho do tajemství literatury (Léon Bloy, Otakar Březina, Jakub Deml, Josef Váchal, Vítězslav Nezval, Vladimír Holan, Ivan Blatný, Ladislav Dvořák, Karel Křepelka, Zbyněk Hejda, Jiří Kuběna, Jaromír Zelenka, Josef Mlejnek, Miloš Doležal, Pavel Kolmačka aj.). Velmi přínosné a cenné jsou Ficovy úvahy o umělecké literární tvorbě. Ta je pro autora činností duchovní, vnímá ji v širších kulturních souvislostech, je úzce spojena s filozofií, teologií a liturgií. Právě prostřednictvím literatury nalézá tvůrce smysl Tívota. „Umění je srodné s božstvím, i ono má klíče od smrti a je bránou otevřenou do pekel. I ono nás dokáže vynést z hrobu. Se-stoupit do pekel znamená vidět, slyšet a poznat, co jsem já. Pekla bychom se znovu měli naučit bát a znovu bychom se měli učit vážit si umění! I. Fic vyjadřuje opravdovou radost z Tívého slova, které je vyslovováno a sdíleno. Je empatickým člověkem, který na pouti slova nejen pronáší, ale také je od spoluputujících přijímá a uvažuje o nich. Slovesné umění, zejména poezie, je pro Igora Fice velkým tajemstvím, tím, co jsme s to pochopit a přijat pouze srdcem, vycházejí z názorů Jacquese Maritaina a Léona Bloye. „Imaginace má smysl jen potud, pokud je obrazem našeho srdce hýčkaného v náručí imanentní tvořivé vůle od věků existující a nám od počátku svěřené. Pak může být iniciací, otevřenou bránou. Nic z toho, co jí zahlédneme, nám nikdy docela nepatří“. Umění se pisateli stává modlitbou, protože, „bez modlitby není Třádné dílo možné, protože náš Tivot je modlitbou, byť by to mělo být na hranici pádu“.

Igor Fic si nesmírně váží Františka Xavera Šaldy, jeho názorů na literární dílo. V knize *Vypalování stařiny* se tvůrce také zamýšlí nad posláním básníka a kritika. Básník je tvůrcem díla, kritik dílo interpretuje. Umělecké dílo existuje samo o sobě, má duchovní, nadčasový, nadpřirozený původ, „vzešlo z vnitřního světa umělce, vyjevilo se skrze jeho Tivot“. „Uměleckým dílem objektivizuje tvůrce své trápení nebo i božskou radost a umožňuje nám prožití krásy. Prožitkem krásy naopak ten, kdo umění vnímá, objektivizuje své trápení a propadne v radost“. Dle Fice se básníci a kritikové pravdě jen přibližují, „mystickové jsou s uměním zajedno“, „protože slyšeli jasot kůrů andělských“. „Tam, kde se umělec pravdě přibližuje, hledá a touží po ní a výjimečně se jí dotýká a bývá jí dotčen, tam mystik ví a sděluje, svědčí“. Proto I. Fic dochází k závěrečnému konstatování, že umělecké i kritické dílo „se pravdě jen přibližují, jako se na pouti nebo jen cestou přibližujeme Bohu... „Kritik by měl svým úsilím a svým dílem mířit ke stejnému, čili k metafyzickému horizontu bytí jako básník“.

V celé knize jsme svědky dvojího vnímání času. Jednak je to čas lineární, jenž je spojen s přítomností, každodenností a čas cyklický, spojený s proměnami ročních období, s cyklickým opakováním významných křesťanských svátků. Tento čas je Ficem intenzivně vnímán při návštěvách poutních míst a v chrámových prostorech.

Na závěr našeho zamyšlení nad knihou Igora Fice *Vypalování stařiny* můžeme společně s literárním historikem Jaroslavem Medem poznamenat, že...podle Igora Fice je podstatou opravdové pouti především snaha poznat svět jako Boží dílo, jako místo, jež pro nás Bůh stvořil. A je těžké přijmout svět, pokud jej neproputujeme, protože pouť je také důležitým poučením o nás samotných, o našich vítězstvích i prohrách. Tímto poznáním přerůstá Ficova kniha literárně esejistický horizont a stává se nevšedním pohledem na naši spiritualitu“.

Lukáš Průša, Ostrava